

Deltagere i Rundturen til Kirkegaardene omkring Haderslev den 17. Juni 1930, fotograferet ved Øsby Kirke.

1. Anlægsgartner Klaaborg. 2. Kirkegaardsgartner Chr. Nielsen. 3. Kirkeværge H. Ravn. 4. Hospitalspræst Brøndberg. 5. Folketingsmand P. Kammersgaard. 6. Provst Petersen. 7. Redaktør Svanholm. 8. Pastor Smith. 9. Graver Knudsen. 10. Forstander Jensen. 11. Graver Frydendal. 12. Snedkermester J. Fr. Adolfsen. 13. Sognefoged Ravn. 14. Arkitekt C. E. Bauditz. 15. Fru Arkitekt Bauditz.

Meddelelser.

Paa Foreningens 9de ordinære Generalforsamling i Haderslev d. 17. Juni 1930 aflagde den fungerende Formand, Hr. Folketingsmand P. Kammersgaard følgende:

Beretning for Aaret 1929/30

Foreningen har kunnet glæde sig ved en fortsat Fremgang af Medlemstallet, hvorvel dette ikke har været slet saa stærkt som det foregaaende Aar. Det stiller sig her saaledes:

Antal Medlemmer:	1928	1929	1930
A. Menighedsr. og Kirkegaardsb.	98	101	101
B. Foreninger, Selskaber, Institutioner	15	15	11
C. Personl. Medl. i Danmark	238	253	266
D. Medlemmer i Udlandet	18	23	30
Samlet Antal Medl.	360	392	414

Denne Fordeling viser, at der har været Tilvækst paa de personlige Medlemmer i Danmark og i endnu højere Grad paa de udenlandske, dog er der af Hensyn til Kontingentet overført enkelte fra Gruppe B. til Gruppe D. Der har ingen Tilvækst været for Kirkegaardsbestyrelser, idet Tilgangen kun lige har opvejet Fragangen. Dette er beklageligt, idet vi meget gerne vilde have stærkere Tilknytning til disse Kredse for at kunne gøre en Gerning der; men som det blev sagt her ifjor, skal det ogsaa siges i Aar, at man bør ikke tage dette Tal altfor isoleret, men se det i Forbindelse med de personlige Medlemmer, hvoraf en meget væsentlig Del er udgaaet af Kirkegaardsbestyrelser eller er Kirkeværger, Kirkegaardsledere o. l. Saavidt det har kunnet gøres med de Oplysninger, der er til Raadighed, stiller Forholdet sig for de danske personlige Medlemmer omtrentlig saaledes:

1. Anlægsgartnere, Handlungartnere, Havearkitekter, Blomsterhandlere m. fl.	53
2. Billedhuggere. Broncestøbere, Stenhuggere	44
3. Arkitekter, Ingeniører, Bygningshaandværkere o. l.	26
4. Kirkegaardsledere, Assistenten m. fl.	62
5. Præster	14
6. Kirkeværger	17
7. Private, som ikke kan indordnes under de her nævnte Grupper (herunder Læger)	50
Ialt 266	

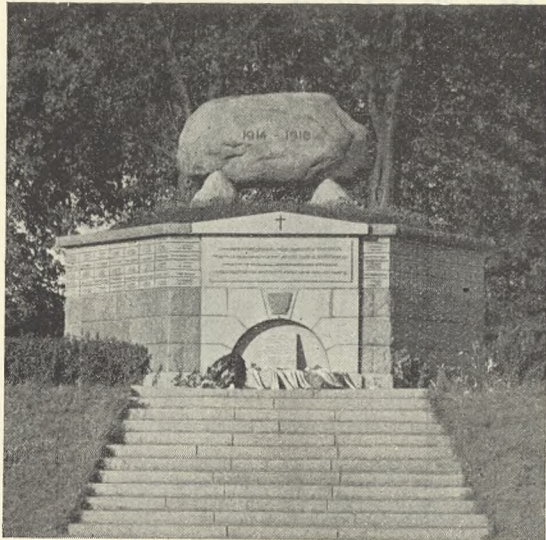
Det synes ikke, at den beskedne Kontingentforhøjelse har virket afskrækkende paa Tilgangen af nye Medlemmer eller paa de nuværende, idet Fragangen i Aar ikke har været større end før, og i Betragtning af hvad Foreningen yder Medlemmerne, særligt Tidsskriftet, er Kontingentet jo heller ikke stort. Tilgangen kunde sikkert være bleven større, dersom man havde udøvet en kraftigere Agitation, men paa Grund af de trange økonomiske Forhold i det forløbne Aar har vi været lidt varsomme med at ofre Penge paa Agitationen for om muligt i det kommende Aar at kunne virke lidt kraftigere.

Med Hensyn til Fragang af Medlemmer, da drejer det sig i Aar om en Del, som i Grunden skulde have været fragaaet paa et tidligere Tidspunkt paa Grund af Restance, men da vi først i de nuværende Love har faaet en fast Bestemmelse angaaende Udslettelse paa Grund af Restance, har man ventet indtil nu med at slette disse Restanter. Blandt de afgaaede Medlemmer maa vi beklage at have mistet ved Død 2 betydelige Personer, nemlig Domprovst *Martensen-Larsen* i Roskilde og Tømmermester *Færch* i Aalborg. Sidstnævnte var livsvarigt Medlem af Foreningen, og vi skal fra dette Sted udtale et: Ære være deres Minde!

Hvad Agitationen angaar, da har vi agiteret for Foreningen ved at rette Henvendelse til alle de Kirkegaarde, hvor man gennem vort Abonnement paa Avisudklip har erfaret, at der har forestaaet eller er udført væsentlige Ændringer ved Kirkegaardene. Der har ogsaa været udsendt Cirkulære til Provsterne over hele Landet for at faa dem til at forordne vor Protokol og vor Vedtægt taget i Brug ved deres Kirkegaarde, hvilket ogsaa er efterkommet adskillige Steder.

Foruden en saadan Henvendelse til Kirkegaardsbestyrelserne om at blive Medlem har vi ogsaa erindret dem om, at de kan faa Assistance hos Foreningen, naar der skal udføres Forandringer, saaledes gennem vor Konsulentvirksomhed og gennem vore vejledende Smaaskrifter og Tidsskriftet.

Hvad Konsulentvirksomheden angaar, da staar det de paagældende Raad frit for at vælge, hvem

Dansk Mindesmærke over Verdenskrigens Faldne paa Klosterkirkegaarden i Haderslev.

de ønsker til Assistance, og Foreningen faar derfor ikke direkte Meddelelse herom, det skal dog nævnes, at følgende Medarbejdere har været tilkaldt, nemlig Inspektør Rasmussen (Tranebjerg Kirkegaard), Kirkegaardsgartner Chr. Nielsen, (Nøvling m. fl.), Kirkeværge Fr. Hansen, (Maribo), og Havearkitekt Johannes Tholle (Aal og Ejby). Lærer Frands Hansen har endvidere talt i Radioen om Landsbykirkegaardene uden at dog Foreningen iøvrigt har haft med det at gøre, og ved det offentlige Møde i Odense i Juni 1929 talte Havearkitekt Tholle om „Landsbykirkegaardens Regulering og Beplantning“, et Foredrag, der var besøgt af ca. 200 Mennesker, og som var ledsaget af ca. 100 Lysbilleder, der for Størstepartens Vedkommende tilhører Foreningen.

Et Omraade, som strejfer baade Konsulentvirksomheden og Agitation, er Foredrag, som har været holdt paa Teknologisk Institut for de arbejdsløse Gartnere. Foredragene har været holdt af Sekretæren og Foreningens Lysbilleder har været anvendt.

Endvidere har Foreningen deltaget i Gartnerens Foraarsudstilling 1929 med saavel Litteratur som illustrerende Materiale.

Kontoret har modtaget og afsendt et betydeligt Antal Postforsendelser nemlig:

	1927-28	1928-29	1929-30
Modtaget	370	917	821
Afsendt	1743	2176	2182

Desuden har der paa Kontoret været aflagt en Del Besøg af Repræsentanter for Menighedsraad og andre Interesserede, hvilket i de fleste Tilfælde har drejet sig om, at de har ønsket at bese Foreningens Protokoller og Skrifter. Det kan ogsaa nævnes, at der har været en enkelt Besøgende fra Tyskland, fra Norge og et Par fra Sverige. Sekretæren har ligesom i de tidligere Aar stillet Kontorlokale, Lagerplads og Telefon til vederlagsfri Raadighed.

Foreningens *Bogsamling* er forøget med en hel Del Literatur om Kirkegaardsforhold, væsentlig ved Gaver og kun i ganske enkelte Tilfælde med Køb. Den bestaar af 55 Bøger, hvoraf har været udlaant 11 Eksemplarer, og som desuden har været flittigt benyttet af og til stor Nytte for Redaktør og Sekretær.

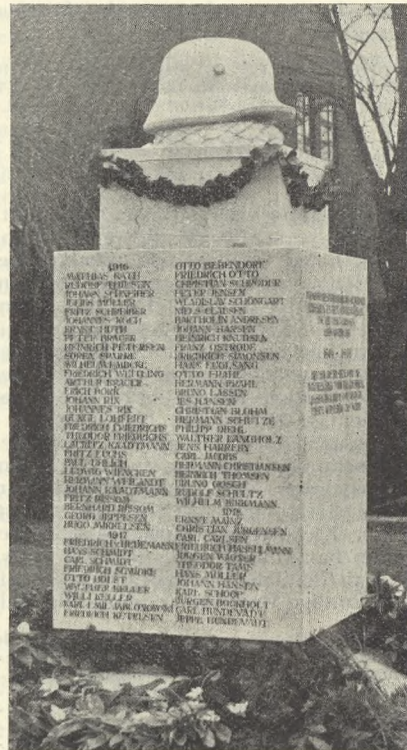
Angaaende *Konsulentvirksomheden* er der allerede foran berettet, og hvad angaar den ønskede Ændring af det Forhold, som berører denne, da kommer vi tilbage til dette under Behandlingen af Lovforslaget.

Der har i Aarets Løb været afholdt en Række *Møder*, nemlig 1 Generalforsamling i Odense og 7 Bestyrelses- og Udvalgmøder, foruden det allerede nævnte Agitationsmøde i Odense og Foredragene.

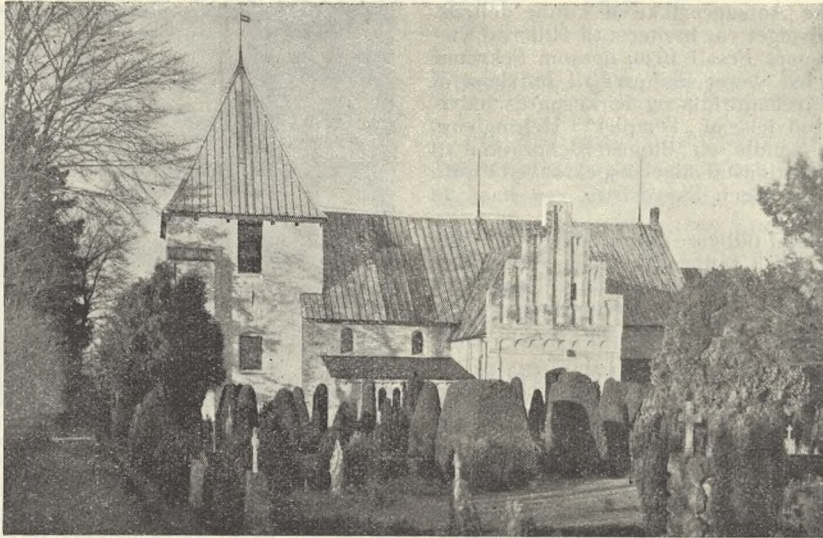
Af Sager, der har været behandlet paa disse, skal nævnes:

1. *Spørgsmaalet om en Revision af Kirkegaardslovgivningen*, der fra mange Sider findes ønskelig. Da en saadan Revision dog ikke foreløbig kan ventes gennemført, udsattes Spørgsmaalet, men der kunde maaske være Tale om at ned sætte et Udvalg til at fremkomme med Forslag til Ændring af rent praktiske Spørgsmaal vedrørende Loven og Den kongelige Anordning.

Her skal gøres opmærksom paa, at en af Detailerne indenfor Kirkegaardsomraadet, nemlig Ligbrænding og Urnebegravelser formentlig kan ventes at faa sin særlige Lov fornyet og ændret inden ret længe, og at der vil komme saadanne Bestem-

Tysk Mindesmærke for Verdenskrigens Faldne paa Klosterkirkegaarden i Haderslev.

Starup Kirkegaard.

meler angaaende Urnegrave, som gør det muligt at udnytte Arealerne bedre. Nogen særlige Bestemmelser angaaende Urnegrave var mærkeligt nok ikke medtaget i Den kongelige Anordning.

2. Et Menighedsraad har efter derom indgivet Ansøgning faaet refunderet Halvdelen af Udgifterne til *Beplantning* af sin Kirkegaard.

3. En Revision af *Kirkegaardsprotokollen* har været drøftet, men bortset fra en Ombygning af et Par Kolonner i Protokolskemaet saa Rækkefølgen her er bleven den samme som i Kirkebøgerne, er endnu intet foretaget; ogsaa her kunde der maaske være Anledning til at nedsætte et Udvalg. Der er flere Spørgsmaal, som bør undersøges, saaledes maaske Indførelse af en Rubrik for Kapitaler for Legatgrave, mens Betydningen af den nuværende Kolonne for Betaling for Opsættelse af Gitter og Monument sikkert er reduceret en Del i vor Tid.

4. Med *Præsteforeningen* er ført nogle Forhandlinger angaaende en Repræsentation i Bestyrelsen, hvilket er resulteret i, at Præsterne *Bartholdy Møller* og *Scharling* har Sæde i denne.

5. Spørgsmaalet om *Graverstillingen* paa *Asminderød Kirkegaard* henvistes til Graverforeningen.

6. Af *Tidsskriftet* „Vore Kirkegaarde“ har været udsendt 9 Hefter, men om dette vil iøvrigt Redaktøren aflægge Beretning.

7. Fra et *Menighedsraad* i Provinsen har man modtaget en Redegørelse, hvoraf det fremgaar, at man mente, at Foreningen som saadan fra Kirkeministeriet skulde have modtaget en Beretning om den Sag det drejede sig om, men da dette ikke var Tilfældet, tilskrev man Menighedsraadet herom og har intet yderligere hørt i Sagen. Den paagældende Sag sammen med andre Kirkegaardsager berører det Spørgsmaal, som før har været drøftet, nemlig hvorvidt der kunde være Tale om et Samarbejde mellem Foreningen og Kirkeministeriet. Der tænkes her bl. a. paa det Forhold, at man i Kirkeministeriet faar indsendt Planer til Godkendelse over Kirkegaardsanlæg, og at man

i Ministeriet ikke har nogen faglig Assistance. Bortset fra saadanne konkrete Forhold som Den kgl. Anordning giver Anvisning paa som Gangbredde o. l. mer eller mindre væsentlige Ting, er det naturligvis Ministeriets Kontorembudsmand vanskeligt at bedømme en Plans Værdi eller Forsvarlighed, og man ser da ogsaa ofte Planer til Kirkegaardsanlæg, godkendt af Ministeriet med de rette Gangbredder, men iøvrigt ofte meget uhensigtsmæssige og uheldige, saavel for den paagældende Kirkegaardsbestyrelse som for Forfatteren til Planen. For Hegn og Bygningers Vedkommende har de kgl. Bygningsinspektører et Indseende, og selv om der ofte her tilsyneladende træffes mærkelige Dispositioner, kan der næppe være Grund for Foreningen at tage sig af denne Sag, hvorimod man formentlig burde stræbe hen til, indtil en virkelig Revision af Kirkegaardsloven kan finde Sted og faglig Assistance bliver autoriseret, at Foreningen fik et Indseende med Kirkegaardsplaners Autorisering, saa at Ministeriet hørte Foreningen i saadanne Sager, analogt med hvad der finder Sted overfor Dansk Lighbrændingsforening i Sager angaaende Krematoriebygninger etc.

Af Sparsommelighedshensyn er der ikke udsendt noget Hefte i Serien *Smaaskrifter*, men der er flere saadanne under Forberedelse.

Af *Kirkegaardsprotokollen* sælges der stadig en hel Del. Salget androg i 1929-30 et Antal af 85, og der er i den Tid Foreningen har haft den solgt ialt 224 Ekspl. Vi har nedsat Prisen for Medlemmer af denne Forening med 5 Kr. pr. Protokol, hvorefter Gennemsnitsprisen for de sidste er Kr. 25,90. Naar det tages i Betragtning, at Protokollen forsendes vederlagsfrit, at Foreningen skal afholde Udgifter til Reklamering for den etc., ligger der kun en ringe Fortjeneste paa dette Salg, og den er da ogsaa væsentlig billigere end andre Kirkebøger. Siden dens Fremkomst er den solgt i over 700 Ekspl., og maa derfor siges at være den almindeligst brugte.

Foreningen har været inviteret til de tyske Havearkitekters Aarsforsamling, men maatte beklage

af økonomiske Aarsager ikke at kunne deltage. Forretningsudvalget var inviteret til Hillerød Kirkegaards 100-aars Fest i 1930, ligesom Sekretær og Redaktør har været inviteret til Indvielse af Søndermark Krematorium og Kirkegaards Indvielse samt til Indvielse af „Templet“ i Helsingborg.

Foreningen sendte en Blomsterdekoration til Medlem af Redaktionsudvalget Inspektør ved Vestre Kirkegaard, Chr. Bech Skrydstrup, ved hans 25 Aars Jubilæum.

Vi har ligesom i tidligere Aar modtaget et Beløb paa 1000 Kr. fra Landbrugslotteriets Overskud, hvorimod vi i dette Aar har maattet undvære Tilskud fra Kirkeministeriet. Fra Gartnernes Foraarsudstilling i 1929 har vi modtaget 500 Kr., for hvilke forskellige Bidrag vi bringer vor Tak.

Byraadet i Odense var saa elskværdig at arrangere en smuk Rundtur for os i Tilknytning til Generalforsamlingen i Fjor. Ogsaa for dette bringer vi Tak.

Aarsberetningen er trykt sammen med Lovene og tilstillet alle nye tilkomne Medlemmer, ligesom den har været uddelt ved Agitationsmøderne. Et Oplag haves til Brug for kommende Møder.

Udflugten.

Efter elskværdig Invitation af Haderslev Menighedsraad mødte der paa Dagen for Generalforsamlingen en hel Del Medlemmer paa Klosterkirkegaarden, hvor Formanden for Menighedsraadet i Vor Frue Sogn, Hr. Sagfører Chr. Larsen bød Velkommen. I den skønne Sommormorgen besaa Deltagerne den ejendommelige gamle Kirkegaard med de to Mindesmærker for Verdenskrigens Faldne, og i Turist- og Privatbiler kørte man derefter til flere af Omegnens Landsbykirkegaarde. Først besaa Starup Kirkegaard, hvis Velholdthed og meget smukke Buksbomhække vakte udtalt Beundring og fremkaldte megen Kompliment til Graver Knudsen. Fra Starup kørte man til det skønne Sverdrup, hvor Menighedsraadene fra Starup og Vondsbæk var mødt frem og i deres forskellige Baade færgedes man paa primitiv og gammeldags Vis over Fjorden til Vondsbæk. Paa en Tur gennem Bøgeskoven ved den nordre Side af Fjorden besaa man de pragtfulde Trækæmper: Fruebøgen, Odins Eg m. fl., hvorefter man samledes paa Vondsbæk Kirkegaard og til Orgelakkompagnement af Provst Petersen afsang man i Kirken „Dejlig er Jorden“. Derefter vandrede man gennem Præstegaardshaven med de store Taxtræer til Fjorden, hvor Tilbagefarten da fandt Sted. I Sverdrup Færgetro var derefter Haderslev Kommune Vært ved et overdaadigt dækket Kaffebord paa den skønne Plet med Udsigt over Fjorden, og her holdtes bl. a. Taler af Folketingsmand Kammersgaard, Sagfører Chr. Larsen, Pastor Smidt fra Øsby, Kirkegaardsgartner Blomberg, Pastor Møller, Vondsbæk, m. fl. Uden for Programmet startedes derefter Kortegen, hvori deltog 38 Personer, til Øsby Kirkegaard, og paa Tilbagevejen besaa først Haderslev Kirkegaard og derefter Gammel Haderslev Kirkegaard. Deltagerne beundrede særligt de velordnede nye Kvarterer paa Haderslev Kirkegaard, hvor Graver Madsen har indført ensartede Hækkeplantninger der er meget smukke, samt Mindesmærkerne fra Verdenskrigen paa Gammel Haderslev Kirkegaard. Ved dette Mindesmærke talte Forstander Jensen

Deltagere i Udflugten den 17. Juni færges fra Sverdrup til Vondsbæk.

og Stiftprovst *Hjortkær*. Den meget vellykkede Tur varede en Del længere end beregnet, og uden at faa Tid til at faa vaadt eller tørt, gik man til Generalforsamlingen Kl. 2.

Generalforsamlingen.

Efter at have budt Velkommen bebudede Folketingsmand *Kammersgaard*, at det var sidste Gang han fungerede som Formand, idet Pastor *Bartholdy Møller* i Henhold til Beslutning i Bestyrelsen derefter overtager dette Hverv. Sagfører *Chr. Larsen* valgtes til Dirigent, og *Kammersgaard* aflagde den foran gengivne Aarsberetning, ligesom *Kassereren*, Kirkegaardsgartner *Blomberg*, aflagde Regnskaberne. Begge Dele godkendtes eenstemmigt. Ligesa Redaktørens Beretning om Bladet. Driftsforslag og Budget vedtoges ligeledes i den forelagte Form. Til Medlemmer af Redaktionsudvalg og Udvalg for Skønssagen var der Genvalg, og den foreslaede Lovændring om Konsulentvirksomheden vedtoges med en enkelt Ændring, – den vil være trykt sammen med de nye Love. Ogsaa til Bestyrelsen foretoges Genvalg af de opstillede, mens Arkitekt *Bauditz* og Inspektør *Elers Nielsen* valgtes til Revisorer, og Havearkitekt *Birger Errboe* til Revisor-Suppleant. Efter nogen Diskussion om Aarhus, Maribo og Roskilde Stift som Stedet for næste Aars Generalforsamling, sejrede Roskilde med 11 St., paa Maribo faldt 2 St. Generalforsamlingen, der talte 25 Deltagere hævedes Kl. 4,30.

Offentligt Møde.

Ved det offentlige Møde i Haderslev bød Formanden Velkommen, og Havearkitekt *Johannes Tholle* holdt et af 90 Lysbilleder ledsaget instruktivt Foredrag om Landsbykirkegaardens Regulering og Beplantning. Derefter holdt Arkitekt *G. Holme* Foredrag om Bygningsforandringer, Kapper, Lighuse, Hegn etc. paa Kirkegaardene. Begge Foredrag, der paahørtes af en interesseret Forsamling paa ca. 100 Deltagere, lønnedes med Bifald, og med en Salme sluttede Mødet.